

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

REE • ראה

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN (ל"צ) YAZI VE ÖĞRETİLERİNDEN

COVENANT & CONVERSATION ÖZET

Özgürlük Siyaseti

- Bu özet, Rabbi Sacks'ın 2012 yılında yazmış olduğu makaleden uyarlanmıştır. Makaleye [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

Önceki bölümlerde *beritin* (antlaşma) genel ilkelerini vermesinin ardından, Moşe şimdi, birkaç *perasha* (Devarim 11:26–30:19) boyunca uzanan ayrıntılara geçmektedir. Yisrael ulusunu kendi ülkesinde yönetecek olan kanunlar Moşe'nin halka önemli bir seçim sunmasıyla başlar ve sona erer. Moşe şöyle başlar: “Gör; bugün önünüze *beraha* ve lanet yerleştiriyorum. Berahayı, Tanrınız A-Şem'in... emirlerini dinleyeceğiniz zaman. Lanet ise, eğer Tanrınız A-Şem'in emirlerini dinlemezseniz...” Moşe sözlerini şöyle tamamlar: “Gör! Bugün önüne yaşamı ve iyiyi, ölümü ve kötüyü yerleştirdim... Gökleri ve yeryüzünü bugün size karşı şahit gösteriyorum: Yaşamı ve ölümü koydum önüne – berahayı ve laneti. Ve [sen,] yaşayabilmen için – hem sen hem de soyun – yaşamı seç!”

Rambam bu iki pasajı, özgür iradeye olan inancımızın kanıtı olarak gösterir. Seçim yapma hakkına sahibizdir. Ama aslında bu kısımlar aynı zamanda siyasi bir beyan niteliğindedir, çünkü **eğer insanlar özgür iseler, o özgürlüğün ifade bulabileceği özgür bir topluma ihtiyaçları vardır. Devarim kitabı, özgür bir toplum yaratmak konusunda tarihteki ilk girişimdir.**

Moşe'nin vizyonu derinlemesine siyasi bir vizyondur – ancak benzersiz bir yönden. Bu vizyon, siyaseti, iktidar, imparatorluk veya ulusal şeref arayışı olarak görmez. Moşe, Yisrael'in büyüklüğünü övmemektedir. Bunun yerine onlara, günah işledikleri, asice davrandıkları ve inançlarını kaybettikleri zamanlardaki hatalarını hatırlatır. Moşe bir seçime girse asla kazanamazdı. Popülerlik arayan türden bir lider değildi.

Moşe'nin sözleri, insanları tevazu ve sorumluluğa çağırır. Tanrı'nın bize yeni bir toplum türü yaratma fırsatı verdiğini söyler. Mısır gibi, yönetenler ve ezilen halk olarak bölünmüş bir imparatorluk değil. Ve eğer Tanrı'ya, tek hükümrana güvenmekten inanıyorsak, büyük şeyler yapabiliriz – geleneksel anlamda değil, ahlaki anlamda. Çünkü eğer tüm güç ve tüm servet Tanrı'ya aitse, o zaman bu etkenlerin hiçbiri bizi birbirimizden ayrı kılamaz. Bize yoksulları doyurma, yetimi ve dul kadını, kendi toprağı olmayan Levi'yi ve Yisreeli olmayan yabancıyı koruma ve insan onuruna ve özgürlüğüne saygı duyan adil bir toplum yaratma görevi verilmiştir.

Moşe üç şeyde ısrar eder. Her şeyden önce, **biz özgürüz**. *Beraha* mı, lanet mi? İyi mi, kötü mü? Sadakat mi, sadakatsizlik mi? Seçim bizimdir. Bireyler gibi, uluslar da sorumluluk almalıdır. Başkalarını veya Tanrı'yı suçlayarak kendimizi savunamayız. Çünkü Tanrı, insanın sorumluluğunu ortadan kaldırmaz; Tanrı'nın varlığı, insanın sorumluluğunu merkezi hale getirir. Eğer Tanrı'ya sadıksak, demektir Moşe, başarılı oluruz. Aksi takdirde ulusumuzun hayatta kalmasına hiçbir şey yardım edemez – askeri güç veya siyasi ittifaklar bile.

Eğer benzersiz kaderinize ihanet ederseniz, çevrenizdeki ulusların tanrılarına taparsanız, onlar gibi olursunuz. Süper güçler çağında tüm küçük ulusların yaşadığı kaderi yaşarsınız. Yenilginiz nedeniyle başkalarını, şansı veya talihsizliği suçlamayın. Seçim sizindir; sorumluluk yalnızca sizindir.

İkincisi, **biz kolektif sorumluluğa sahibiz**. “Tüm Yisrael birbirine kefildir.” Yisrael'in kaderi, Yisrael'in bütününe bağlıdır ve her birey bunda pay sahibidir. Antik dünyadaki diğer tüm ulusların ve günümüzdeki çoğu ulusun aksine, Yisrael'in kaderi krallar veya seçkin tabaka tarafından değil, ahlaki

oyuncular sıfatıyla her bir birey tarafından belirlenir. Tanahsal anlamda demokrasi budur.

Üçüncüsü, **bu, Tanrı-merkezli bir siyasettir**. Bizim, “Tanrı’nın hükmü altındaki bir ulus” ve bir *nomokrasi* olmamız gerekir – buradaki fikir, insanlar tarafından değil, kanun tarafından yönetilme gereğimidir. Tanah dönemindeki Yisrael, tarihte özgür bir toplum yaratma girişiminin ilk örneğidir. Yisrael, “Özgürlük ve sorumluluk nasıl herkes tarafından eşit olarak paylaşılabilir?” sorusunun cevabıydı. Muktedirlerin, insan kitlelerini birer köleye – sözlük anlamıyla köle olmasa bile, anıtsal yapılar inşa etmek veya imparatorluk kurma savaşlarına katılmak için kullanılacak bir iş gücüne – dönüştürme kudretine nasıl sınırlamalar getirilebilir?

Bu, güzel, güçlü ve insana meydan okuyan bir fikirdir. Eğer Tanrı tek hükümrانımızsa, o zaman insana verilmiş olan tüm güç, ancak vekâleten, sınırlı ve ahlaki kısıtlamalara tabi olarak verilmiş demektir. Yahudiler, tüm bir ulusun, kendi kendisini özgürlük ve eşit saygınlıkla yönetebileceğine inanan ilk insan grubuydu. Yahudiler bu vizyona hiçbir zaman tam olarak ulaşamamışlardır, ancak ondan ilham almayı da hiç bırakmamışlardır. Moşe’nin sözleri bugün bile bize meydan okumaktadır: **Tanrı bize özgürlük vermiştir. Bunu adil, cömert ve zarif bir toplum yaratmak için kullanalım. Tanrı bunu bizim için yapmayacaktır; ama nasıl yapılacağını bize öğretmiştir. Moşe’nin dediği gibi: Seçim bizimdir.**

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Gündelik kararlarınızda “yaşamı seçmek” ne anlama gelir?
2. İnanç güçlü bir toplumun yaratılmasında nasıl bir rol oynar?
3. Moşe’nin vizyonunun çağdaş bir versiyonu nasıl olurdu?

PERAŞA ÜZERİNE

YAZAN: SARA LAMM

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİLERİNDEN
ESİNLENİLMİŞTİR

Kısaca Peraşa

Moşe, Bene Yisrael'i ısrarla Tanrı'nın *mitsvalarına* itaat etmeye ve lanet karşısında *berahayı* seçmeye teşvik eder. *Mitsvalar*, Erets Yisrael'e girişin ardından Gerizim ve Eval dağlarında ilan edilecektir. *Korbanlar* yalnızca Tanrı'nın Kendi İsmi için seçeceği yerde getirilebilecektir. Diğer yerlerde hayvanlar yiyecek olarak kesilebilecek, ama *korban* olarak kesilemeyecektir. Ree *peraşası* ayrıca sahte peygamberler, *kaşer* hayvanlar, *tsedaka* ve *maaser* (onda birlik pay) kanunlarını sunar. Verilen borçlar *Şemita* yılının sonunda affedilmeli ve köleler altı yıllık çalışmanın ardından serbest bırakılmalıdır. *Peraşa*, herkesin Tanrı'nın huzurunda görünmesini gerektiren hac bayramları Pesah, Şavuot ve Sukot'la sona erer.

RABİ SACKS'IN FELSEFESİ

Derinlere Dalmak

Özgürlüğün Tanah dönemindeki Yisrael'de doğduğunu gören kişi, 19. yüzyılın büyük tarihçilerinden Lord Acton olmuştur: *Bene Yisrael'in yönetimi, hiçbir siyasi otorite tarafından değil, ırk ve inanç birliğiyle bir arada tutulan ve fiziksel kuvvet üzerine değil, gönüllü bir antlaşma üzerine kurulu bir federasyondur... İbrani ulusunun ortaya koyduğu örnek, her türlü özgürlüğün kazanılmasına götüren rayları döşemiştir.*

Moşe'nin Devarim'deki vizyonu, güç, hiyerarşi veya fetih üzerine değil, sorumluluk, özgürlük ve kolektif ahlaki irade üzerine inşa edilmiş bir toplum için radikal bir ana plan sunmaktadır.

Gerçek özgürlük, diye öğretir Moşe, sadece bireysel değil, aynı zamanda ulusaldır: İlahi kanun ve karşılıklı sorumluluk tarafından yönetilen bir toplum inşa etmeye yönelik sözleşmesel bir çağrıdır. Şöhret veya imparatorlukla değil, tevazu, eşitlik ve sadakatle alakalıdır. Bu vizyon, zamana meydan okuyan bir sınav olmaya devam etmektedir.

Bunun siyasi yapılarla (monarşi, oligarşi, demokrasi - Yahudiler hepsini denemiştir) hiçbir ilgisi yoktur; kolektif ahlaki sorumlulukla her türlü ilgisi vardır. Rabi Sacks'ın ifadesiyle, Yahudiler bu vizyona hiçbir zaman tam olarak ulaşamamışlardır, ancak ondan ilham almayı da hiç bırakmamışlardır.

- Bir halk olarak, sadece kendimiz için değil, birlikte yarattığımız türden toplum için de yaşamı seçebilir miyiz? Nasıl

Peraşa Aktivitesi

Değerler Üzerine Sessiz Sinema

Bu oyun, sessiz sinema tarzında, fakat özel bir farkla oynanır. Her turda bir oyuncu aktör olarak öne çıkar. Oyuncu, ya olumlu bir değer (örneğin nezaket, dürüstlük, tevazu) ya da olumsuz bir değer (örneğin kıskançlık, açgözlülük, zalimlik) seçer ve bunu sessizce canlandırır. Diğer oyuncular ise hangi değer canlandırıldığını tahmin etmeye çalışır. Doğru tahmin edildikten sonra grup bir oylama yapar: Bu değer, nimet mi getirir yoksa lanet mi? Sonrasında nedenini tartışmak için bir dakika ayrılır.

HER YAŞ İÇİN BİR HİKÂYE

Kendini Dizginlemenin Kralı

Şaul A-Meleh, peygamber Şemuel'in doğrudan talimatlarına aykırı davrandığı için, krallığın onun çocukları ve torunlarıyla devam etmemesine karar verilmişti. Bunun yerine, David adında genç bir çoban Şemuel tarafından Yisrael'in müstakbel kralı olarak meshedildi. Bu arada Şaul'un, ölümüne kadar kral olarak hüküm sürmeye devam etmesine izin verildi ve David ona sadık kaldı. Ancak zaman geçtikçe Şaul, bu gence karşı daha kıskanç ve kin dolu hale geldi ve paranoyası onu, adamlarına David'i öldürme emrini vermeye sevk etti. Hayatını kaybetmekten korkan David kaçtı. Ancak bu kaçış süreci boyunca, David'in karşısına birkaç kez Şaul'u öldürüp tahtı ele geçirme fırsatı çıktı. Hatta dramatik bir olayda, David kendini bir mağarada Şaul ile karşı karşıya buldu ve kralın tamamen savunmasız olduğunu gördü.

Böyle bir durumda siz ne yapardınız? David kendini dizginlemeyi seçti. Sadece kralın cübbesinden küçük bir parça kesip Şaul'a zarar vermedi ve şöyle dedi: "Elimi efendime uzatmayacağım, çünkü A-Şem'in meshedilmiştir o" (1. Samuel 24:10).

David'in o andaki alçakgönüllülüğü ve ahlaki gücü Şaul'u şaşkına çevirmişti. Şaul ağlayarak, "Benden dürüstsün sen," dedi David'e, "çünkü sen bana iyilik ettin; bense sana kötülükle karşılık verdim."

David, iktidarı şiddet kullanarak ele geçirmek yerine, gerçek büyüklüğün Tanrı'yı onurlandırmak, özdenetim göstermek ve sabırla beklemekte yattığını göstermişti. Ona krallık tacını, halkın güvenini ve kalıcı mirasını kazandıran şey askeri gücü değil, alçakgönüllülüğüydü. Bugün bile David için "Meleh Yisrael" (Yisrael'in kralı) şarkısını söylüyoruz.

- Ne zaman "kazanma" fırsatına sahip olmanıza rağmen kendinizi dizginlemeyi seçtiniz?
- Bunu yapmanız sizin hangi gizli niteliğinizi açığa çıkardı?

AFTARA ÜZERİNE

YAZAN: RABİ BARRY KLEINBERG

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİLERİNDEN
ESİNLENİLMİŞTİR

AFTARA ÖZETİ

Kısaca Aftara

Yeşayau 54:11-55:5

Aftaramız, bir zamanlar acı çeken ve terk edilmiş olan Tsiyon için bir ümit, yenilenme ve Tanrısal şefkat mesajı sunar. Tanrı, şehri değerli taşlarla yeniden inşa etmeye ve temellerini barış ve dürüstlikle tesis etmeye söz verir. Tsiyon eziyetlere ve fırtınalara maruz kalmış olsa da, Tanrı şimdi ona, kendisine karşı üretilen hiçbir silahın başarılı olmayacağı ve çocuklarının öğretimini Bizzat Tanrı'nın sağlayacağı güvencesini vermektedir.

55. perekte manevi yenilenme davetiyesi uzatılmaktadır: “Gelin, tüm susamışlar.” Tanrı, satın alınmayan ve bedelsiz verilen lütfü simgelemek üzere, ücretsiz geçim sunmaktadır: su, şarap, süt. Halk, dinlemeye ve Kral David’le yapılmış olan antlaşmaya benzeyen, yenilenmiş, ebedi bir antlaşmanın üzerine kurulu bir yaşamı kabule teşvik edilir. Yisrael’in dönüşümü o kadar köklü bir şekilde gerçekleşecektir ki, diğer uluslar da Tanrı’nın ihtişamını tanıyacak ve onun cazibesine kapılacaklardır.

Bu pasaj, İlahi cömertliği, kurtuluşu ve Yisrael’in yenilenen küresel rolünü vurgular.

- Sizce peygamber neden David’le yapılmış olan antlaşmaya değinmektedir.

Fikriniz Nedir?

1. Sizce Tanrı neden bizden, O’nun bizimle bir antlaşma yapmasına izin vermemizi istemektedir?
2. Yalnızca antlaşma üzerine kurulu olan bir ilişkinin kısıtlamaları nelerdir?
3. Tanrı ile Yahudi halkı arasındaki hesed (iyilik ve şefkat) ilişkisini siz nasıl anlıyorsunuz?

TANAH'TAN BAĞLANTILAR

Peraşa ve Aftara Arasındaki İlişki

Peraşa ve Aftara arasında, Tanrı'nın (Ree peraşasında) Bene Yisrael'e *berahalar* ve lanetler arasında bir seçim sunmasıyla ilgili bir bağlantı bulabiliriz. Aynı seçimi *aftarada* da görmek mümkündür: “Hey tüm susamışlar! Suya gelin! Parası olmayanlar [bile], gelin satın alın ve yiyin. Gelin parasız ve ücretsiz satın alın şarap ve sütü. Neden paranızı ekmek olmayan şeye ve çabanızı, doyurmayan şeye harcayasınız? Beni dikkatle dinleyin ve iyi [olanı] yiyin, ruhunuz bolluktan keyif alsın. Kulağınızı verin ve bana gelin. Dinleyin ve ruhunuz canlansın. Sizinle ebedi bir antlaşma yapacağım” (Yeşayau 55:1-3).

Rabi Sacks, Tanrı ile aramızdaki ilişki için antlaşmanın yeterli olmadığını belirtmişti: “Her antlaşma, doğasında kırılgandır. Moşe'nin Devarim kitabı boyunca vurguladığı nokta budur. Ülkeyi veya nimetlerini kanıksamayın. Eğer iyi davranırsanız, işler iyi gidecektir; ama eğer kötü davranırsanız, büyük tehlikeler sizi bekliyor olacaktır... Bu, antlaşmadır. Aksine, *hesed*, söz konusu olduğunda hiçbir “eğer – o zaman” ögesi yoktur. Alıcının ne kadar hak ettiğinden bağımsız olarak, tamamen verenin iyiliğinden kaynaklanarak verilir. Antlaşmayı, biz bozsak bile, Tanrı bozmayacaktır ve bunun sebebi O'nun *hesedidir*... *Hesedle* Tanrı evreni yaratmıştır. *Hesedle* biz de, karanlık ve ümitsizliğin olduğu yere neşe ve ümit getiren ahlaki güzellik anlarını yaratırız.”

NEVİİM KİTAPLARI BAĞLAMI

Rabi Sacks'tan *Tsedaka* Üzerine

Yoksul ve güçsüz üyelerine yardım edilen ve ilgi gösterilen adil bir topluma yönelik ihtiyaç, *Aftaralarda* sık sık karşımıza çıkan bir temadır. Her ne kadar bu haftaki *peraşada* sadece kısaca değiniliyorsa da, bu, Devarim kitabının altında yatan mesajın büyük bir kısmı boyunca süregelen temel bir Yahudilik değeridir.

Rabi Sacks, *tsedaka mitsvası* hakkında şu sözleri yazmıştı: “*Tsedaka* sözcüğüne en yakın İngilizce karşılık, refah devleti fikriyle birlikte gündeme gelen *social justice* (sosyal adalet) ifadesidir (İlginçtir, Friedrich Hayek sosyal adalet kavramını tutarsız ve kendi içinde çelişkili olarak görmüştür). Her iki terimin de ardında, hiç kimsenin varoluşun temel gereksinimlerinden mahrum kalmaması gerektiği ve ihtiyaçlarından fazlasına sahip olanların, bu fazlalığın bir kısmını daha azına sahip olanlarla paylaşmakla yükümlü olduğu fikri yatar. Bu, Bene Yisrael'in yaratmakla görevlendirildiği toplum türünün, yani herkesin Tanrı'nın egemenliği altında antlaşma toplumunun vatandaşları olarak onurlu bir yaşama ve eşit değere sahip olmak şeklindeki temel hakkı taşıdığı bir toplumun temelini oluşturur. *Tsedaka* yalnızca fiziksel ihtiyaçları değil, aynı zamanda psikolojik ihtiyaçları da kapsar.”

Haftanın Alıntısı

“Tanrı’yı bilmek; adalet ve şefkatle davranmak, O’nun diğer insanlardaki suretini fark etmek ve muhtaçların sessiz çığlığını duymak demektir.”

Tzedakah: The Untranslatable Virtue [Tsedaka: Tercüme Edilemez Erdem],

Ree, Covenant & Conversation

Biraz Daha Düşünelim

Fiziksel olmayan ihtiyaçlar için nasıl *tsedaka* verebilirsiniz?

The Rabbi Sacks Legacy, Rabi Lord Jonathan Sacks’ın bir Tora öğretmeni, bir liderler lideri ve ahlaki bir ses olarak zaman üstü ve evrensel hikmetini devam ettirmektedir.

Rabi Sacks’ın birçok yazısını, yayınlarını ve konuşmalarını keşfetmek veya Legacy’nin çalışmalarını desteklemek için www.RabbiSacks.org adresini ziyaret edin ve The Rabbi Sacks Legacy’yi sosyal medyada takip edin: [@RabbiSacks](https://www.instagram.com/RabbiSacks).

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel’in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi’ne teşekkürlerimizle.

“R. Chaim Schimmel’in Tora’sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçekle değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna’yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift.” - Rabi Sacks